

дължава да е идеал за бъдещия апостол. Нещо повече - войводата му помогнал в критичен за живота му момент. Затова именно с него Левски споделя новото си веруване в забележителното си писмо, датирано след 1 февруари 1868 г. Изразявайки известно неудовлетворение, че той не е между дейците, на които войводата се доверявал, бъдещият апостол пак го моли за съдействие, защото го познава и почита "за най-искрен и пръв любимец български".¹² Като иска нарочна среща или разрешение да изложи писмено намеренията си, Левски заявява, че решил да направи нещо, заради което по собствените му думи: "ако испечеля, печеля за цял народ, ако изгубя - губя само мене си."¹³ С крилатата си фраза знаменосецът на П.Хитов изразява новите си схващания за въоръжената борба. Не става дума за чети и четнически подвизи, на които войводата е по-голям майстор от Левски и от мнозина други, а за нова стратегия и тактика. Още в Автобиографията при цялото си преклонение пред моралния влог на четничеството, Левски е отбелязал съвсем конкретно причината за промяната, т.е. "от нийде помощ за наша свобода".¹⁴ През 1868 г. той е изживял възторзите и романтиката на четничеството, но наред с това се е убедил в пълната неподготвеност на народа и в такъв смисъл и в невъзможността му да последва четите. Освен това четническите акции през 1867 и 1868 г. не успяват да осъществят плана на Г.С.Раковски и да станат тактическа база за едно въстание.

Дори изпитани четнически главатари като Хр.Македонски разбират, че е дошло време за нови форми на въоръжена борба: "Аз не исках вече да съм прост хайдутин - пише той по-късно, - да откъщявам за себе си, за домашни и приятели, а исках да стана бунтовник - да помогна на народа си да се избави от ярема, що го притискаше и мачкаше. Хайдутин - това ми се виждаше вече твърде малко от това, що усещах сега, че трябва да се върши, че трябва да се прави от ония, които се посвещават на народните дела..."¹⁵ Разбира се, Хр.Македонски почти не прави разлика между хайдутството, което отдавна е излязло от лоното на личното отмъщение, и организираното от Раковски четничество като база за всеобщо въстание.¹⁶

Международният отзвук на четническите движения от 1867 г. е силен и особено след героичния поход на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа великите държави започват да се намесват, спекулирайки с българските чети. От своя страна Сърбия според английски дипломатически извори смятала да си послужи с "двамата най-влиятелни български водачи" на нейна територия - с Панайот Хитов и Ильо Марков.¹⁷ От строго секретен доклад на Н.П.Шишкин до П.Н.Стремоухов (№86) излиза, че сърбите били изпратили П.Хитов (както и Гр.Начович) за организиране "на нови чети"¹⁸ през есента на 1868 г.¹⁹ От същия документ се подразбира, че "връзките с българите" се намират под опеката на регентите (след убийството на княз Михаил Обренович - Миливое Николич и Йован Блазнавац).²⁰ Демаршът на царската дипломатия се потвърждава от подготовката на някои четнически изяви през 1867 г. с руски средства.²¹ Русия се оказала склонна да подкрепи българското националноосвободително движение, но под върховенството на Сърбия. Княз